

Lausuntoyhteenveto: Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain muuttamisesta (uhkan arvio)

Kinnunen, Julia; Lumia, Inka

Sisällys

1.	Johdanto	3
2.	Esitysluonnoksen keskeinen sisältö	3
3.	Yhteenveto lausunnoista	4
4.	Asiakohdittaiset huomiot	5
4.1.	Oma-aloitteinen tiedonluovutusosoikeus	5
4.2.	Oma-aloitteinen tiedonluovutusvelvollisuus	5
4.3.	Poliisin pyynnöstä tapahtuva tiedonluovutus.....	8
4.4.	Oikeus ilmoittaa työntekijään kohdistuneesta epäilystä rikoksesta	10
4.5.	Muut hallituksen esitysluonnosta koskevat huomiot.....	12
5.	Lausunnonantajat	14

1. Johdanto

Sosiaali- ja terveysministeriö pyysi 30.3.2026–12.5.2026 lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain muuttamisesta (uhkan arvio).

Lausuntopyyntö lähetettiin 115 taholle. Lausuntoa pyydettiin viranomaisilta, hyvinvointialueilta, järjestöiltä sekä muilta keskeisiltä sidosryhmiltä ja toimijoilta. Myös muut tahot saivat antaa asiassa lausuntonsa.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaanotti esitysluonnoksesta yhteensä 76 lausuntoa. Lausunnonantajien luettelo on tämän tiivistelmän liitteenä, ja lausunnot löytyvät lausuntopalvelusta (<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=f90fcbb2-8b85-4560-907d-24f0ec0ca552>) ja Hankeikkunasta (<https://stm.fi/hanke?tunnus=STM023:00/2026>). Tähän yhteenvedoon on koottu hallituksen esitysluonnoksen keskeisimmät ehdotukset ja niistä saatu palaute. Lausuntoja on lyhennetty ja ryhmitelty uudelleen tiivistelmää varten.

2. Esitysluonnoksen keskeinen sisältö

Esityksessä muutettaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annettua lakia (703/2023, *asiakastietolaki*).

Esityksessä ehdotetaan, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalla tai sen tehtäviä suorittavalla henkilöllä olisi jatkossa velvollisuus ilmoittaa salassapitovelvollisuuden estämättä poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia tai uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos henkilö on tehtävässään saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua vakavan väkivaltarikoksen kohteeksi. Velvollisuus olisi sidottu sellaisiin rikoslain 21 luvussa säädettyihin henkeen ja terveyteen kohdistuneisiin rikoksiin, joista rikoslaisa säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta eli käytännössä vakavammat teot kuin lievä pahoinpity.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että muissa väkivallan vaaraa koskevissa epäilyissä sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoilla olisi voimassa olevan lainsäädännön mukainen oikeus salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoittaa kyseiset välttämättömät tiedot. Poliisilla olisi lisäksi oikeus saada välttämättömät tiedot myös pyynnöstä. Pyydetessä tietoja edellytettäisiin tietopyynnön tekijältä ja tiedon luovuttajalta korkeampaa virka-asemaa.

Esityksessä lisäksi ehdotetaan, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantaja saisi työntekijänsä pyynnöstä tehdä työntekijänsä kohdistuneesta rikokseksi epäilemästään tapahtumasta ilmoituksen poliisille, jos teon on syytä epäillä kohdistuneen työntekijään tämän työtehtävien vuoksi.

Esityksen tarkoituksena on pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti poistaa tiedonvaihdon esteitä rikostorjunnassa. Kirjauksen mukaan sektorilainsäädäntöä tulee päivittää siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetuksen viranomaisia velvoitetaan antamaan poliisille ainakin henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten muutoin salassa pidettävät välttämättömät tiedot. Myös eduskunta hyväksyi 16.3.2022 valtioneuvoston sisäisestä turvallisuudesta antaman selonteon johdosta hallintovaliokunnan mietinnön HaVM 19/2021 vp–VNS 4/2021 vp mukaisen kannanoton, jonka mukaan eduskunta edellytti, että hallitus arvioi tietojen luovuttamista koskevaa sääntelyä ja sen pohjalta valmistelelee esityksen lainsäädännön muuttamiseksi siten, että sosiaali- ja terveysministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan viranomaisia velvoitettaisiin antamaan poliisille ainakin

henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten muutoin salassa pidettävät välttämättömät tiedot. Hankkeessa on tarkoitus toteuttaa tarvittavat lakimuutokset sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaa koskien.

Apulaisoikeusasiamiehen ratkaisussa EOAK/2910/2023 apulaisoikeusasiamies esitti sosiaali- ja terveysministeriölle, että se ryhtyisi tarpeellisiin toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi siten, että selkiytettäisiin oikeutta salassapitosäännösten estämättä ilmoittaa potilaan terveydenhuollon työntekijään kohdistamasta väkivallasta. Hankkeessa on tarkoitus toteuttaa kyseisen esityksen mukainen muutos.

Esityksen tavoitteena on lisätä viranomaisten mahdollisuuksia ehkäistä ja estää vakavia väkivaltarikoksia sekä lisätä poikkihallinnollista yhteistyötä. Tavoitteena on varmistaa, etteivät tiedot vakavimmista väkivallan uhista jää ilmoittamatta poliisille ainakaan sen vuoksi, ettei lakia ole kirjoitettu velvoitteen muotoon. Tavoitteena on myös turvata, ettei sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöihin kohdistuneita rikosepäilyjä jää ilmoittamatta poliisille sen vuoksi, että epäillyn rikoksen kohteeksi joutunut henkilö ei voi, halua tai uskalla itse tehdä ilmoitusta.

3. Yhteenveto lausunnoista

Esityksen tavoitteita väkivallan estämisestä tiedonsaannin parantamisen kautta kannatettiin laajasti. Tiedonluovutuksen sosiaali- ja terveydenhuollosta poliisille katsottiin voivan mahdollistaa vakavien uhkien tunnistamisen ja ennaltaehkäisyn. Myös tavoitetta oikeustilan selkeyttämisestä kannatettiin.

Useat lausunnonantajat kuitenkin vastustivat tai suhtautuivat kriittisesti ilmoitusvelvollisuudesta säätämiseen. Keskeisenä ongelmana nähtiin puutteellinen ohjeistus ja sääntelyn tulkinnan epäyhtenäisyys. Nykyinen tiedonluovutus oikeus koettiin lausuntopalautteessa riittäväksi velvoittavan sääntelyn sijaan. Palautteessa korostui myös sääntelyn tulkintahaasteet.

Lausunnonantajat suhtautuivat kriittisimmin ehdotettuun oma-aloitteiseen tiedonluovutusvelvollisuuteen. Sen pelättiin heikentävän asiakas- tai potilassuhteen luotettavuutta ja mahdollisesti vähentävän hoitoon hakeutumista. Ongelmalliseksi tämä koettiin etenkin heikossa asemassa olevien potilaiden kohdalla. Lisäksi vaikutustenviannon puutteet nousivat esiin palautteessa. Vaikka tavoitteita pidettiin tärkeinä, velvollisuutta pidettiin liian raskaana keinona. Ongelmaksi nykyisessä mallissa koettiin, että ilmoitusoikeuden käytännön soveltaminen on epäselvää ja vaihtelevaa. Lausunnoissa esitettiin, että ongelmia tulisi ensisijaisesti ratkaista koulutusta ja ohjeistusta parantamalla, ei velvollisuudesta säätämällä.

Poliisin pyynnöstä tapahtuva tiedonluovutus koettiin varauksellisesti myönteiseksi ja perustelluksi, kunhan edellytykset määritellään selkeästi. Lausunnonantajat korostivat tarvetta täsmentää, mitä tietoja voidaan luovuttaa ja kehen tiedonsaantioikeus kohdistuu (uhri, uhkaaja vai sivullinen). Keskeisiä huolia olivat tiedonsaannin liiallinen laajeneminen ja yksityisyydensuojan heikentyminen. Myös tässä yhteydessä koulutuksen ja ohjauksen tärkeys nousivat esiin. Lisäksi nähtiin tärkeäksi määrittää tarkasti, kenellä on oikeus esittää tietopyyntö, milloin pyyntö voidaan tehdä ja miten pyyntöjen valvonta ja dokumentointi järjestetään.

Oikeus ilmoittaa työntekijään kohdistuneesta epäilystä rikoksesta koettiin pääosin myönteiseksi. Ilmoitusoikeus nähtiin työturvallisuuden ja rikosten ilmitulon näkökulmasta tärkeänä. Uhrin pyynnön rooli jakoi kuitenkin mielipiteitä. Osa lausunnonantajista katsoi, että työnantajalla tulisi olla mahdollisuus itsenäiselle ilmoitusoikeudelle tai jopa velvollisuus ilmoittaa epäilemästään rikoksesta. Puolestaan osassa lausuntopalautteessa korostettiin nimenomaan, että ilmoitusoikeuden tulisi perustua työntekijän pyyntöön.

4. Asiakohtaiset huomiot

4.1. Oma-aloitteinen tiedonluovutusosoikeus

Oma-aloitteiseen tiedonluovutusosoikeuteen otti kantaa 48 lausunnonantajaa (eduskunnan oikeusasiamies, Elinkeinoelämän keskusliitto, Etelä-Karjalan hyvinvointialue, Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue, HALI ry, Helsingin kaupunki, Hyvil Oy, Kasvuväylä Oy, Keski-Suomen hyvinvointialue, keskusrikospoliisi, Kuuloliitto ry, Lapsiasiainvaltuutettu, Lastensuojelun keskusliitto, Lääkärin sosiaalinen vastuu ry, Lääkäripalveluyritykset ry, Naisjärjestöjen keskusliitto, Niuvanniemen sairaala, Nuorten Lääkärien Yhdistys ry, Oikeuspalveluvirasto, Pelastakaa Lapset ry, Perhehoitoliitto, Pirkanmaan hyvinvointialue, Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue, sisäministeriö, STTK ry, suojelupoliisi, Suomen Asianajajat, Suomen Erikoislääkäriyhdistys ry, Suomen Fysioterapeutit ry, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Lääkäriliitto, Suomen Psykiatriyhdistys, Suomen Psykologiliitto ry, Suomen Työterveyshoitajaliitto ry, Suomen Yleislääkärit GPF ry, SuPer ry, Syyttäjälaitos, Talentia, Tehy ry, Terveystalo Oy, THL, Työterveyslaitos, UNA OY, Vankiterveydenhuolto, Varsinais-Suomen hyvinvointialue, valtiovarainministeriö, kaksi yksityishenkilöä).

Useat lausunnonantajat pitivät oma-aloitteista tiedonluovutusosoikeutta tärkeänä ja perusteltuna (Elinkeinoelämän keskusliitto, Etelä-Karjalan hyvinvointialue, HALI ry, Kasvuväylä Oy, Lapsiasiainvaltuutetun toimisto, Lastensuojelun Keskusliitto, Lääkäripalveluyritykset ry, Naisjärjestöjen Keskusliitto, Nuorten Lääkärien Yhdistys ry, Oikeuspalveluvirasto, Pirkanmaan hyvinvointialue, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue, sisäministeriö, suojelupoliisi, Suomen Asianajajat, Suomen Erikoislääkäriyhdistys ry, Suomen Fysioterapeutit ry, Suomen Psykiatriyhdistys ry, Suomen Psykologiliitto ry, SuPer ry, THL).

Useat lausunnonantajat tunnistivat voimassa olevaan sääntelyyn liittyvät haasteet ja totesivat, että epäselvyyksiä ja haasteita tulisi lakimuutosten sijaan pyrkiä vähentämään ohjeistuksella ja koulutuksella. (Elinkeinoelämän keskusliitto, Etelä-Karjalan hyvinvointialue, HALI ry, Kasvuväylä Oy, Keski-Suomen hyvinvointialue, Lääkäriliitto, Lääkärin sosiaalinen vastuu ry, Lääkäripalveluyritykset ry, Niuvanniemen sairaala, Pelastakaa Lapset ry, Pirkanmaan hyvinvointialue, Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, STTK ry, Suomen Erikoislääkäriyhdistys ry, Suomen Psykologiliitto ry, Suomen Yleislääkärit GPF ry, Talentia, Tehy ry, Terveystalo, Työterveyshoitajaliitto ry, valtiovarainministeriö).

4.2. Oma-aloitteinen tiedonluovutusvelvollisuus

Oma-aloitteeseen tiedonluovutusvelvollisuuteen otti kantaa 60 lausunnonantajaa (eduskunnan oikeusasiamies, Elinkeinoelämän keskusliitto, Etelä-Karjalan hyvinvointialue, Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue, HALI ry, Helsingin kaupunki, Hyvil Oy, JHL ry, Kasvuväylä Oy, Keski-Suomen hyvinvointialue, keskusrikospoliisi, Kuluttajaliitto ry, Kuuloliitto ry, Kymenlaakson hyvinvointialue, Lapsiasiainvaltuutettu, Lastensuojelun Keskusliitto, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, Lääkäriliitto, Lääkärin sosiaalinen vastuu ry, Lääkäripalveluyritykset ry, Naisjärjestöjen Keskusliitto, Niuvanniemen sairaala, Nuorten Lääkärien Yhdistys ry, oikeuskansleri, Oikeuspalveluvirasto, opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus, Pelastakaa lapset ry, Perhehoitoliitto, Pirkanmaan hyvinvointialue, Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue, Poliisihallitus, Positiiviset ry, Psykologiliitto ry, Satakunnan hyvinvointialue, sisäministeriö, STTK ry, suojelupoliisi, Suomen Asianajajat, Suomen Erikoislääkäriyhdistys ry, Suomen Fysioterapeutit ry, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Psykiatriyhdistys ry, Suomen Työterveyshoitajaliitto ry, Suomen Yleislääkärit GPF ry, SuPer ry, Syyttäjälaitos, Talentia, tasa-arvovaltuutettu, Tehy ry, Terveystalo Oy, THL, tietosuojavaltuutettu, Työterveyslaitos, UNA Oy,

Vankiterveydenhuollon yksikkö, Varsinais-Suomen hyvinvointialue, yhdenvertaisuusvaltuutettu, kaksi yksityishenkilöä).

Vaikka tavoitetta väkivallan ehkäisystä pidettiin tärkeänä, moni lausunnonantaja ei kannattanut esitettyä ilmoitusvelvollisuutta tai kertoi suhtautuvansa siihen kriittisesti (Elinkeinoelämän keskusliitto, Etelä-Karjalan hyvinvointialue, HALI ry, Kymenlaakson hyvinvointialue, Lapsiasiavaltuutettu, , Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, Lääkäriliitto, Lääkärin sosiaalinen vastuu ry, Lääkäripalveluyritykset ry, Pelastakaa Lapset ry, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue, Positiiviset ry, STTK ry, SuPer ry, Suomen Erikoislääkäriyhdistys ry, Suomen Fysioterapeutit ry, Suomen Psykiatriyhdistys, Suomen Psykologiliitto ry, Suomen Yleislääkärit GPF ry, Tehy ry, Terveystalo, THL, Vankiterveydenhuollon yksikkö, Varsinais-Suomen hyvinvointialue).

Osa lausunnonantajista piti esitystä kuitenkin kannatettavana (Kasvuväylä Oy, keskusrikospoliisi, Oikeuspalveluvirasto, Poliisiammattikorkeakoulu, Poliisihallitus, puolustusministeriö, Satakunnan hyvinvointialue, sisäministeriö, Työterveyslaitos, yhdenvertaisuusvaltuutettu).

Keskusrikospoliisin ja Poliisihallituksen lausunnoissa todettiin, että kynnys ilmoittamiselle voimassa olevan lainsäädännön nojalla vaikuttaa asettuneen korkealle. Keskusrikospoliisin lausunnon mukaan tiedossa on tapauksia, joissa ilmoitusmahdollisuus on jäänyt käyttämättä tilanteissa, joissa sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle on ilmaistu toisen henkeen ja terveyteen kohdistuvaan uhkaan viittaavia tietoja, ja uhka on sittemmin konkretisoitunut vakavana väkivallantekona. Tietojen saannin kautta poliisi voisi puuttua tällaisiin tilanteisiin ennalta. Myös Poliisihallitus totesi lausunnossaan, että on välttämätöntä, että poliisi saa tiedon oikea-aikaisesti rikosuhasta, jotta se kykenee suorittamaan asianmukaisen uhka-arvion ja sen perusteella ryhtymään toimenpiteisiin rikoksen ennalta estämiseksi. Rikosten ennalta estämisen todettiin olevan myös tekijän etu. Poliisiammattikorkeakoulun lausunnossa todettiin, että tiedonvaihtamiseen ja viranomaisten lakisääteisten tehtävien suorittamiseen kohdistuvan tutkimuksen valossa hallituksen esitysluonnoksessa esitetyt lainsäädäntömuutokset ja niiden kuvatut vaikutukset vastaavat tunnistettuihin kehittämistarpeisiin positiivisesti. Suojelupoliisi totesi lausunnossaan, että ehdotuksella olisi myös kansallista turvallisuutta edistäviä vaikutuksia ja näin ollen lähtökohtaisesti kannattavansa ehdotusta.

Monet lausunnonantajat totesivat, että tiedonluovutuksessa olisi tärkeää säilyttää tapauskohtaisen harkinnan mahdollisuus, koska kyse on usein kokonaisarviosta, jota ei voida täysin normiohjauksella tai sääntelyllä määritellä. Esimerkiksi Psykologiliitto ry totesi lausunnossaan, että uhka- ja väkivaltariskin arviointi on usein moniulotteista; asiakas voi kuvata vihamielisiä ajatuksia, impulssikontrollin vaikeuksia, pelkoa omasta käyttäytymisestään, parisuhde- tai perheväkivaltaa, vainoharhaisuutta tai muuta psyykkistä oireilua tavalla, joka edellyttää ammatillista arviota, konsultaatiota ja usein myös hoidon tehostamista, ja tällaisissa tilanteissa harkinnanvarainen ilmoitusoikeus on parempi väline kuin mekaaninen velvollisuus, koska se mahdollistaa sekä turvallisuusriskin että hoitosuhteen ja hoidon jatkuvuuden tapauskohtaisen punninnan.

Lausuntopalautteessa tuotiin esiin, ettei ilmoitusvelvollisuudesta säätäminen välttämättä muuttaisi nykytilaa, sillä ilmoitus ei yleensä jää tekemättä siksi, etteivät ammattihenkilöt haluaisi ehkäistä väkivaltaa, vaan siksi, että esimerkiksi ilmoituskynnys, salassapidon rajat ja tiedonluovutuksen edellytykset koetaan epäselviksi (HALI ry, Helsingin kaupunki, Lääkäriliitto, Lääkäripalveluyritykset ry).

Uhkan arviointi nähdään vaikeaksi ja lausuntopalautteessa korostettiin sitä, ettei terveydenhuollon ammattihenkilöillä ole sellaista koulutusta, että he pystyisivät arvioimaan rikosten tunnusmerkistöjä ja rangaistuksia (Elinkeinoelämän keskusliitto, Etelä-Karjalan hyvinvointialue, Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue, HALI ry, Hyvil Oy, JHL ry, Lääkäripalveluyritykset ry, Naisjärjestöjen Keskusliitto, Niuvanniemen sairaala, oikeusasiamies, Pirkanmaan hyvinvointialue, Positiiviset ry, sisäministeriö, STTK

ry, Suomen Erikoislääkäriyhdistys ry, Suomen Fysioterapeutit ry, Suomen Psykiatriyhdistys, Suomen Työterveyshoitajaliitto ry, SuPer ry, Tehy ry, THL, Varsinais-Suomen hyvinvointialue, yksityishenkilö).

Lausuntopalautteen mukaan ilmoitusvelvollisuus on omiaan heikentämään luottamusta sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmää kohtaan, mikä saattaa viivästyttää hoitoon hakeutumista tai estää sen täysin (Elinkeinoelämän keskusliitto, Etelä-Karjalan hyvinvointialue, HALI ry, Hyvil Oy, JHL ry, Kasvuväylä Oy, Keski-Suomen hyvinvointialue, Kuluttajaliitto ry, Kymenlaakson hyvinvointialue, Lapsiasiavaltuutettu, Lastensuojelun Keskusliitto, , Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, Lääkäriliitto, Lääkärin sosiaalinen vastuu ry, Naisjärjestöjen Keskusliitto, Oikeusasiamies, Oikeuskansleri, Pelastakaa Lapset ry, Pirkanmaan hyvinvointialue, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue, Positiiviset ry, STTK ry, Suomen Asianajajat, Suomen Erikoislääkäriyhdistys ry, Suomen Fysioterapeutit ry, Suomen Psykiatriyhdistys, Suomen Työterveyshoitajaliitto ry, Suomen Yleislääkärit GPF ry, SuPer ry, Talentia, Tasa-arvovaltuutettu, Tehy ry, Terveystalo, THL, tietosuojavaltuutettu, Työterveyslaitos, Vankiterveydenhuollon yksikkö, Varsinais-Suomen hyvinvointialue). Esitetyn ilmoitusvelvollisuuden todettiin voivan nostaa kynnystä kertoa väkivalta-ajatuksista tai väkivallan uhasta sekä tekijöiden että uhrien toimesta. Lausunnoissa todettiin, että järjestelmää kohti koettu epäluottamus voi vaarantaa hoidon vaikuttavuutta sekä perusoikeuksien toteutumista. Sillä, että henkilöt hakeutuvat ja pääsevät tarvitsemansa avun piiriin, todettiin olevan merkitystä myös väkivallan ennalta ehkäisyssä ja estämisessä. Mikäli epäluottamuksen vuoksi hoitoon ei enää hakeuduttaisi, voisi rikollisuus sääntelyn seurauksena jopa lisääntyä.

”Syytä-epäillä” -kynnys koettiin lausuntopalautteessa epäselväksi (Elinkeinoelämän keskusliitto, Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue, HALI ry, Helsingin kaupunki, keskusrikospoliisi, Lääkärin sosiaalinen vastuu ry, Lääkäripalveluyritykset ry, Pelastakaa Lapset ry, Poliisihallitus, Positiiviset ry, sisäministeriö, Suomen Psykiatriyhdistys, Suomen Psykologiliitto ry, Terveystalo Oy) ja tiedonantovelvollisuuden laajuutta toivottiin tarkennettavan (Helsingin kaupunki, Kasvuväylä Oy, Kymenlaakson hyvinvointialue, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, Naisjärjestöjen Keskusliitto, Oikeuspalveluvirasto, Pirkanmaan hyvinvointialue, Suomen Asianajajat, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Psykologiliitto ry, Tasa-arvovaltuutettu, Tehy ry, Varsinais-Suomen hyvinvointialue).

Monet lausunnonantajat kommentoivat ehdotetun ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvia rikoksia. Suurin osa asiasta lausuneista katsoi ehdotuksen liian laajaksi. Osa kuitenkin totesi, että tiettyjä muitakin rikoksia tulisi sisällyttää velvollisuuden piiriin tai muulla tavoin muuttaa ehdotusta. Oikeusministeriön lausunnon mukaan ehdotettua rajausta voidaan kysymykseen tulevien rikosten osalta pitää onnistuneena, sillä se on riittävän täsmällinen ja tarkkarajainen, jotta sääntelyn kohderyhmä kykenee soveltamaan sitä asianmukaisesti edellyttäen, että ennen lain voimaantuloa huolehditaan riittävästä koulutuksesta ja ohjeistuksesta. Kuitenkin sen perustuslainmukaisuutta hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden näkökulmasta olisi arvioitava tarkemmin. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies totesi lausunnossaan, että ehdotettu rajausta lähes kaikkiin rikoslain 21 luvun rikoksiin olisi määrältään ja sisällöltään laaja ja oikeasuhtaisuuden kannalta jossain määrin ongelmallinen. Apulaisoikeusasiamies kannatti lausunnossaan rajausta pikemminkin rikoksen luonteen mukaan, vaikka lausunnon mukaan ymmärtääkin kyseiseen sääntelytapaan liittyvät ongelmat. Toisaalta apulaisoikeusasiamies totesi, että esimerkiksi rikoslain 20 luvun seksuaalirikosten lisääminen sääntelyn piiriin olisi perusteltua. Myös esimerkiksi lapsiasiavaltuutettu totesi, että seksuaalirikokset ovat yhtä lailla vakavia lapsen kohdistuneita väkivaltarikoksia, eikä esityksessä perustella, miksi ne olisivat sääntelyn ulkopuolella. Lastensuojelun Keskusliitto katsoi, että esimerkiksi lapsen kuritusväkivalta voi täyttää sekä lievän että perusmuotoisen pahoinpitelyn tunnusmerkistön, eikä rajanveto ole aina yksinkertaista myöskään esitutkinnassa ja syyteharkinnassa. Tämän vuoksi ilmoitusoikeuden säilyttämistä lievemmistä teoista kannatettiin lausunnossa. Myös osa muista lausunnonantajista (esim. Etelä-Karjalan hyvinvointialue) totesivat, että olisi tarkoituksenmukaista jättää voimassa oleva ilmoitusoikeus voimaan, koska esitetty ilmoitusvelvollisuus ei kattaisi kaikkia uhkia, joita sääntelyllä pyritään estämään. Esimerkiksi sisäministeriö

ja Poliisihallitus totesivat lausunnossaan, että ehdotetun ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle jäisi eräitä vakavia rikoksia, joita tulisi jatkovalmistelussa vielä harkita sisällytettäväksi sääntelyn piiriin. Suojelupoliisi totesi, että ilmoitusvelvollisuuden piiriin tulisi harkita lisättäväksi rikoslain 34 ja 34 a luvun rikokset (yleisvaaralliset rikokset ja terrorismirikokset). Etelä-Karjalan hyvinvointialue totesi lausunnossaan, että velvollisuus perusmuotoisista pahoinpitelyistä ilmoittamiseen vaikuttaisi laajalta, ja velvollisuuden voisi rajata koskemaan esimerkiksi laajasti ymmärrettynä lähisuhdeväkivaltaa. Eräät lausunnonantajat (esim. Elinkeinoelämän keskusliitto EK) ehdottivat rikosnimikkeiden luetteloimista säännöksessä. Eräät lausunnonantajat totesivat ehdotetun kahden vuoden rajauksen liian matalaksi (esim. Erikoislääkäriyhdistys ry, Nuorten Lääkärien Yhdistys ry, TEHY ry).

Koulutuksen ja neuvonnan tarvetta korostettiin myös ilmoitusvelvollisuuden kohdalla (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue, HALI ry, HALI ry, Hyvil Oy, JHL ry, Kasvuväylä Oy, Lastensuojelun Keskusliitto, Lääkäriliitto, Naisjärjestöjen Keskusliitto, Opetushallitus, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue, sisäministeriö, Suomen Erikoislääkäriyhdistys ry, Suomen Työterveysshoitajaliitto ry, SuPer ry, Talentia, THL, Tietosuojavaltuutettu, valtiovarainministeriö).

Osassa lausuntoja todettiin, että ehdotetulla sääntelyllä olisi negatiivisia vaikutuksia myös potilas- ja asiakastietojen salassapitoon. Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnossa todettiin, että ehdotuksella on merkittäviä vaikutuksia yksityisyyden ja henkilötietojen suojaan, ja ilmoitusvelvollisuus on henkilötietojen ja yksityisyyden suojaan huomattavasti ankarammin puuttuva sääntelymekanismi kuin oikeus oma-aloitteiseen tietojen ilmoittamiseen. Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnossa lisäksi todettiin, että jatkovalmistelussa olisi tarpeen kuvata poliisille toimitetun tiedon elinkaari, tietojen säilytysajat tai sen määräytymisen perusteet sekä se, olisiko tietoja mahdollista käyttää muihin tarkoituksiin. Myös osa muista lausunnonantajista kiinnitti huomiota tietojen jatkokäyttömahdollisuuksien kuvaamiseen (esim. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, Syyttäjälaitos). Eräät lausunnonantajat (mm. oikeusministeriö) totesivat, että esityksen arviointia suhteessa tietosuoja-asetukseen olisi täydennettävä. Lisäksi useat lausunnonantajat (esim. oikeusministeriö, oikeuskanslerinvirasto) totesivat, että vaikka esityksessä on tunnistettu asian kannalta keskeisiä perusoikeuksia, olisi esityksen arviointia suhteessa perusoikeuksiin täydennettävä.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies ja oikeuskanslerin virasto totesivat, että ilmoitusvelvollisuuden rikkomisen seurausten yhteydessä olisi aiheellista käsitellä myös sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnan mekanismeja. Oikeusministeriö huomautti, että ilmoitusvelvollisuudesta säättäminen tarkoittaisi sen rikkomisen kriminalisointia rikoslaisissa rangaistavaksi säädettyinä virkavelvollisuuden rikkomisena tai tuottamuksellisena virkavelvollisuuden rikkomisena, ja tämän aiheellisuutta tulisi arvioida perusoikeuksien rajoitusedellytysten ja laillisuusperiaatteen kannalta. Myös eräät muut lausunnonantajat kiinnittivät huomiota velvollisuuden rikkomisesta mahdollisesti aiheutuviin seuraamuksiin ja siihen, että seuraamusten pelko voi johtaa varmuuden vuoksi tapahtuvaan tietojen luovutukseen (esim. vankiterveydenhuolto). Osa lausunnonantajista totesi kannattavansa sitä, ettei velvollisuuden rikkomisesta säädettäisi erillistä kriminalisointia. Osa kiinnitti huomiota seuraamusten epäsuhtaan sen välillä, onko toimija virka- vai työsuhteinen.

4.3. Poliisin pyynnöstä tapahtuva tiedonluovutus

Poliisin pyynnöstä tapahtuvaan tiedonluovutukseen otti kantaa 50 lausunnonantajaa (2 yksityishenkilöä, Elinkeinoelämän keskusliitto, Etelä-Karjalan hyvinvointialue, Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue, HALI ry, Helsingin kaupunki, Hyvil Oy, JHL ry, Kasvuväylä Oy, Keski-Suomen hyvinvointialue, Kuuloliitto ry, Kymenlaakson hyvinvointialue, Lapsiasiavaltuutettu, Lastensuojelun Keskusliitto, Lääkäriliitto, Lääkäriin sosiaalinen vastuu ry, Lääkäripalveluyritykset ry, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, Naisjärjestöjen

Keskusliitto, Niuvanniemen sairaala, Nuorten Lääkärien Yhdistys ry, oikeusasiamies, oikeuskansleri, Oikeuspalveluvirasto, opetus- ja kulttuuriministeriö, Pelastakaa Lapset ry, Pirkanmaan hyvinvointialue, Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue, Satakunnan hyvinvointialue, sisäministeriö, STTK ry, Suomen Asianajajat, Suomen Erikoislääkäriyhdistys ry, Suomen Fysioterapeutit, Suomen Psykiatriyhdistys, Suomen Psykologiliitto ry, Suomen Työterveyshoitajaliitto ry, suojelupoliisi, Syyttäjälaitos, tasa-arvovaltuutettu, Talentia, Tehy ry, Terveystalo, THL, tietosuojavaltuutettu, Työterveyslaitos, Työterveyshoitajaliitto ry, UNA OY, Vankiterveydenhuollon yksikkö, Varsinais-Suomen hyvinvointialue).

Moni lausunnonantaja piti poliisin pyynnöstä tapahtuvaa tiedonluovutusta ilmoitusvelvollisuutta perustellumpana (Etelä-Karjalan hyvinvointialue, Kasvuväylä Oy, Keski-Suomen hyvinvointialue, Lastensuojelun Keskusliitto, Lääkäripalveluyritykset ry, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, Nuorten Lääkärien Yhdistys ry, Pelastakaa Lapset ry, Pirkanmaan hyvinvointialue, Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, STTK ry, Suomen Asianajajat, Suomen Erikoislääkäriyhdistys ry, Suomen Fysioterapeutit, Suomen Psykologiliitto ry, Suomen Työterveyshoitajaliitto ry, Työterveyslaitos). Osa lausunnonantajista suhtautui poliisin tiedonsaantioikeuteen kuitenkin kriittisesti (Lääkärin sosiaalinen vastuu ry, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue, THL, yksityishenkilöt). Myös poliisin pyynnöstä tapahtuvan tiedonluovutuksen todettiin voivan vaikuttaa negatiivisesti sosiaali- ja terveydenhuoltoa kohtaan koettuun luottamukseen. Vaikutusta luottamukseen pidettiin kuitenkin osin ilmoitusvelvollisuutta vähäisempänä (esim. Kasvuväylä Oy).

Lausuntopalautteessa tuotiin esiin, että edellytysten tietojen luovuttamiselle tulee olla tarpeeksi selkeitä (Etelä-Karjalan hyvinvointialue, HALI ry, Kasvuväylä Oy, Keski-Suomen hyvinvointialue, Lääkäripalveluyritykset ry, Nuorten Lääkärien Yhdistys ry, Pelastakaa Lapset ry, Pirkanmaan hyvinvointialue, Satakunnan hyvinvointialue, Suomen Asianajajat, Suomen Fysioterapeutit, Suomen Psykiatriyhdistys, Tehy ry, Tietosuojavaltuutettu, Varsinais-Suomen hyvinvointialue). Lausunnoissa huomioitiin, että ehdotetussa pykälässä tai sen yksityiskohtaisissa perusteluissa ei tarkemmin kuvata sitä, milloin tällaisen pyynnön tekemisen kynnyksen olisi tarkoitus ylittyä (esim. tietosuojavaltuutetun toimisto). Osin ehdotusta pidettiin liian avoimena ja sen antavan poliisille liian laajan tiedonsaantioikeuden (esim. apulaisoikeusasiamies, Helsingin kaupunki), koska ehdotuksen mukaan säännöstä ei olisi sidottu tiettyihin rikoksiin tai uhkaan. Oikeusministeriön lausunnossa todettiin, että momentti olisi muotoiltava uudelleen vastaamaan vakiintunutta tapaa muotoilla tiedonsaantioikeudet. Myös eräät muut lausunnonantajat ehdottivat säännöksen muotoilua palvelunantajan velvollisuuden sijaan poliisin oikeudeksi saada tieto. Suomen Asianajajat totesi lausunnossaan, että ehdotettu uusi 62 § muodostaisi kolmessa eri momentissaan kolme eritasoista tiedonluovutusperustetta, mikä tekee sääntelystä käytännössä vaikeaselkoisen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille sovellettavaksi.

Lausuntopalautteen mukaan esitysluonnoksessa jää epäselväksi, kohdistuuko pyyntö vain uhattuun henkilöön vai myös uhkaajaan ja sivullisiin (Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, Lääkäriliitto) ja mitkä ovat välttämättömiä tietoja (Elinkeinoelämän keskusliitto, Etelä-Karjalan hyvinvointialue, Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue, Keski-Suomen hyvinvointialue, Lääkäriliitto, Oikeuspalveluvirasto, opetus- ja kulttuuriministeriö, Pirkanmaan hyvinvointialue, Satakunnan hyvinvointialue, Suomen Psykologiliitto ry, THL, Varsinais-Suomen hyvinvointialue).

Useat lausunnonantajat kannattivat ehdotusta siitä, että poliisin pyynnöstä tapahtuvassa tiedonluovutuksessa tietopyyntö olisi ohjattava palvelunantajan vastaavalle johtajalle (esim. Etelä-Karjalan hyvinvointialue, Hyvil Oy). Toisaalta eräät lausunnonantajat (esim. Keski-Suomen hyvinvointialue) totesivat palvelunantajan vastaavan johtajan käsitteen epäselväksi, ja että vastuun tulisi olla selkeämmin rekisterinpitäjällä. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue totesi ehdotuksen epäselväksi mm. julkisuuslain 15 §:n kannalta ja että tiedon luovuttaminen kaukana käytännön toiminnasta ei olisi tehokkuuden kannalta hyvä ratkaisu. Myös Varsinais-

Suomen hyvinvointialue totesi, että ehdotusta tulisi muuttaa niin, että tietoja luovuttavaa tahoja laajennettaisiin. Terveystalo Oy katsoi lausunnossaan, että laissa tulisi määritellä vastaavan johtajan käsite ja yhdenmukaistaa se valvontalain palveluyksikön vastuuhenkilön käsitteen kanssa.

Lausuntopalautteessa korostettiin, että tietojen käyttötarkoituksen rajaaminen ainoastaan uhkan arviointiin on tärkeää (JHL ry, Kasvuväylä Oy, Nuorten Lääkärien Yhdistys ry, Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, Suomen Fysioterapeutit, Suomen Psykologiliitto ry, Talentia, Tasa-arvovaltuutettu, Tehy ry). Lausunnoissa painotettiin myös koulutuksen ja ohjauksen tärkeyttä (Suomen Erikoislääkäriyhdistys ry, Elinkeinoelämän keskusliitto, STTK ry, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue, Hyvil Oy, Etelä-Karjalan hyvinvointialue, Talentia, Kasvuväylä Oy).

Eräiden lausunnonantajien (esim. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue, UNA Oy) lausunnoissa katsottiin, että poliisin tietopyyntö tulisi tehdä kirjallisesti tai muuten siten, että pyynnön esittäjä voidaan todentaa. Kirjallinen pyyntö olisi tärkeää myös oikeusturvan kannalta sen varmistamiseksi myöhemmin, että pyyntö on ollut lainmukainen.

Eräät lausunnonantajat (esim. UNA Oy, Terveystalo Oy) lausuiivat ehdotuksesta, jonka mukaan tiedot luovutettaisiin poliisille maksutta. Terveystalo Oy:n lausunnon mukaan luovutus tulisi korvata.

4.4. Oikeus ilmoittaa työntekijään kohdistuneesta epäilystä rikoksesta

Oikeuteen ilmoittaa työntekijään kohdistuneesta epäilystä rikoksesta otti kantaa 48 lausunnonantajaa (eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Etelä-Karjalan hyvinvointialue, Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue, Helsingin kaupunki, Hyvinvointiala HALI ry, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry, Kasvuväylä Oy, Keski-Suomen hyvinvointialue, KT Kuntatyönantajat, Kuuloliitto ry, Lastensuojelun Keskusliitto, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, Lääkärin sosiaalinen vastuu ry, Lääkäripalveluyritykset ry, Naisjärjestöjen Keskusliitto, Niuvanniemen sairaala, Nuorten Lääkärien Yhdistys ry, Oikeuspalveluvirasto, Pelastakaa Lapset ry, Perhehoitoliitto, Pirkanmaan hyvinvointialue, Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue, Priimaaco Oy, Satakunnan hyvinvointialue, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry, STTK ry, Suomen Erikoislääkäriyhdistys ry, Suomen Fysioterapeutit - Finlands Fysioterapeuter ry, Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry, Suomen Lääkäriliitto, Suomen Psykiatriyhdistys ry, Suomen Psykologiliitto ry, Suomen Terveystalo Oy, Suomen Yleislääkärit GPF ry, tasa-arvovaltuutetun toimisto, Tehy ry, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL), tietosuojavaltuutetun toimisto, Työterveyslaitos, valtiovarainministeriö, Vankiterveydenhuollon yksikkö, Varsinais-Suomen hyvinvointialue, yksityishenkilöt).

Ehdotusta palvelunantajan oikeudesta ilmoittaa poliisille työntekijään kohdistuneesta epäilystä rikoksesta kannatettiin laajasti (eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Etelä-Karjalan hyvinvointialue, Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue, Helsingin kaupunki, Hyvinvointiala HALI ry, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry, Kasvuväylä Oy, Keski-Suomen hyvinvointialue, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, Lääkärin sosiaalinen vastuu ry, Lääkäripalveluyritykset ry, Naisjärjestöjen Keskusliitto, Nuorten Lääkärien Yhdistys, Oikeuspalveluvirasto, Pelastakaa Lapset, Perhehoitoliitto, Pirkanmaan hyvinvointialue, Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue, Priimaaco Oy, Satakunnan hyvinvointialue, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry, STTK ry, Suomen Erikoislääkäriyhdistys, Suomen Fysioterapeutit - Finlands Fysioterapeuter ry, Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry, Suomen Lääkäriliitto, Suomen Psykiatriyhdistys, Suomen Psykologiliitto ry, Suomen Terveystalo Oy, Suomen Yleislääkärit GPF ry, Tehy ry, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL, Työterveyslaitos, Vankiterveydenhuollon yksikkö, Varsinais-Suomen hyvinvointialue). Ehdotuksen katsottiin voivan parantaa sosiaali- ja terveydenhuollon

ammattihenkilöiden asemaa ja oikeusturvaa ja viestivän siitä, ettei työssä koettu väkivalta ja sen uhka ole hyväksyttävää sekä korostavan työnantajan työsuojeluvastuuta. Ehdotuksen nähtiin lausuntopalautteen mukaan myös selkeyttävän nykyistä lainsäädäntöä (eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue, KT Kuntatyönantajat, Niuvanniemen sairaala, Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue, Priimaaco Oy, Suomen Lääkäriliitto, Varsinais-Suomen hyvinvointialue).

Luovutettavien tietojen rajausta välttämättömiin kannatettiin laajasti. Lausuntopalautteen mukaan huomiota on kuitenkin kiinnitettävä siihen, että tiedonluovutusosoikeus kohdistuu aidosti välttämättömiin tietoihin ja tarkasti rajattuun käyttötarkoitukseen (Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Lastensuojelun Keskusliitto, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, Lääkärin sosiaalinen vastuu ry, Niuvanniemen sairaala, Satakunnan hyvinvointialue, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia, Suomen Psykologiliitto ry, tasa-arvovaltuutetun toimisto). Lastensuojelun Keskusliitto totesi, että lasten kohdalla rikosilmoituksen tekoon tulisi liittyä asianmukainen lapsen edun punninta.

Useat lausunnonantajat kannattivat ehdotusta siitä, että työnantajan oikeus ilmoitukseen edellyttäisi työntekijän pyyntöä (Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Hyvinvointiala HALI ry, Kasvuväylä Oy, Lääkärin sosiaalinen vastuu ry, Naisjärjestöjen Keskusliitto, Nuorten Lääkärien Yhdistys, Pelastakaa Lapset ry, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry, Suomen Psykologiliitto ry, Tehy ry). THL kuitenkin totesi, että perustellumpaa olisi, että työnantajalla olisi oikeus ilmoittamiseen tietoonsa tulleista työntekijään kohdistuneista rikosepäilyistä ilman erillistä pyyntöä, koska muuten työntekijä kantaa henkilökohtaisen vastuun asian eteenpäin viemisestä, mikä voi lisätä kustotoimenpiteiden, painostuksen tai niiden pelon riskiä. Myös muun muassa Etelä-Karjalan hyvinvointialue, Pirkanmaan hyvinvointialue, SuPer ry ja Terveystalo Oy totesivat, että ilmoitusosoikeuden tulisi olla työnantajalla itsenäisesti. Toisaalta osa lausunnonantajista (mm. Elinkeinoelämän keskusliitto, Pelastakaa Lapset ry, Suomen Psykologiliitto ry) korostivat, että ilmoituksen tulee perustua nimenomaisesti työntekijän omaan pyyntöön turvaten itsemääräämisoikeus ja asianomistajan asema. Vankiterveydenhuollon yksikkö totesi, että ilmoittamisen pitäisi perustua ennemminkin työntekijältä pyydettyyn suostumukseen. Osa lausunnonantajista (esimerkiksi Suomen Lääkäriliitto) lisäksi totesivat, että ilmoittamisen tulisi olla työnantajan velvollisuus oikeuden sijaan.

Useat lausunnonantajat totesivat perustelluksi sen, ettei rikoksia, joista työnantaja voisi tehdä ilmoituksen, olisi rajattu. Osa lausunnonantajista myös ilmoitti kannattavansa sitä, ettei rikoksia myöskään olisi rajattu toimipaikkaan tai työaikaan. Terveystalo Oy ja Pirkanmaan hyvinvointialue kuitenkin totesivat, että laissa tulisi täsmentää, mistä rikoksista ilmoittamisessa on kyse ja miten edellytystä, jonka mukaan rikoksen on tullut kohdistua henkilöön tämän työtehtävien vuoksi, tulkittaisiin. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue ehdotti sen arviointia, tulisiko oikeus rajata henkeen ja terveyteen kohdistuneisiin rikoksiin ja rajata asianomistajarikokset oikeuden ulkopuolelle, koska niihin liittyy prosessiongelmia ja rikosepäilyn kohteeksi joutuneella työntekijällä on yleensä itsellään parhain käsitys tapahtuneesta ja sen luonteesta.

Oikeusministeriö totesi launnossaan, että säännöksen muotoilua olisi korjattava vastaamaan esimerkiksi esitutkintalain 3 luvun 1 §:n 1 momenttia, mistä käy selkeästi ilmi, että rikosta epäilee sen ilmoittaja. Lisäksi launnossaan oikeusministeriö piti erityisesti akuuttien tilanteiden vuoksi perusteltuna, ettei laissa säädettäisi, missä muodossa pyyntö ilmoittamisesta olisi tehtävä, mutta säännöksen perusteluissa voisi ohjata pyynnön tekemiseen kirjallisesti niissä tapauksissa, kun se on mahdollista, vahvistaen ilmoittajan oikeusturvaa ja ennalta ehkäisten erimielisyyksiä. Syytä epäillä-kynnyksen eroa esitutkintakynnykseen olisi kuvattava säännöskohtaisissa perusteluissa ilmoitusosoikeutta ja -velvollisuutta koskevien perustelujen tapaan.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue totesi launnossaan ehdotuksen kannatettavaksi, mutta että on kuitenkin huomioitava, että palvelunantaja ja työntekijän työnantaja toimivat prosessissa vain ilmoituksen tekijänä, eikä niillä ole poliisin esitutkinnassa tai sitä seuraavassa oikeudenkäynnissä asianosaisen asemaa kuten epäillyn

rikoksen kohteeksi joutuneella työntekijällä. Epäillyn rikoksen kohteeksi joutunutta työntekijää kuullaan joka tapauksessa henkilökohtaisesti esitutkinnassa ja sitä seuraavassa oikeusprosessissa siitä riippumatta, onko ilmoituksen poliisille tehnyt palvelunantaja vai epäillyn rikoksen kohteeksi joutunut työntekijä itse, eikä asianomistajana prosessissa voi esiintyä anonyymisti.

STTK ry totesi, että vaikka esitys on oikeasuuntainen, ei se yksistään ole riittävä ennaltaehkäisemään sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöön kohdistuvaa väkivallan uhkaa. Osa muistakin lausunnonantajista totesi, että lakimuutoksen lisäksi työpaikoille tarvitaan toimintamalleja uhkaaviin tilanteisiin, ja että on tärkeää, että työpaikat tarjoavat epäiltyjen rikosten kohteeksi joutuneille työntekijöille tukea. Työterveyslaitos totesi, että lain voimaantulon jälkeen olisi hyödyllistä seurata ilmoitusten myötä kertyvää tietoa osana sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöihin kohdistuvan väkivallan tutkimusta ja ennaltaehkäisyn kehittämistä. Lausuntopalautteen perusteella koettiin myös tärkeänä, että työntekijälle tarjotaan riittävä työsuojelun, työterveyshuollon ja juridisen neuvonnan tuki rikosprosessin aikana, eikä työntekijän tule jäädä yksin tilanteissa (Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, Nuorten Lääkärien Yhdistys ry, Suomen Psykologiliitto ry).

4.5. Muut hallituksen esitysluonnosta koskevat huomiot

Eräät lausunnonantajat kiinnittivät huomiota esityksen yhteensopivuuden arviointiin suhteessa muuhun lainsäädäntöön. Oikeuskanslerinvirasto huomautti, että esitys vaikuttaisi olevan ristiriidassa potilaslain ja sosiaalihuollon asiakaslain sääntelyn kanssa, joiden mukaan potilaalla ja asiakkaalla on oikeus mm. hyvään hoitoon ja yksityisyyden kunnioitukseen. Lapsiasiavaltuutettu kehotti tarkastelemaan esityksen yhteensopivuutta lastensuojelulain kanssa. THL nosti esiin, että myös lastensuojelulain mukainen ilmoitusvelvollisuus ja on aiheuttanut runsaasti tulkintahaasteita. Syyttäjälaitos totesi lausunnonaan, että ongelmallisia ovat tilanteet, joissa syyttäjä toimii tutkinnanjohtajana poliisimiehen tekemäksi epäillyissä rikoksissa tai silloin, jos uhka-arviota koskevat tiedot liittyvät poliisimieheen, jos tiedot säännöksen mukaan luovutetaan vain poliisille. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue ja opetus- ja kulttuuriministeriö nostivat launnonissaan esiin oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisen sääntelyn ja voimassa olevan asiakastietolain säännöstä vastaavan ilmoitusoikeuden. Puolustusministeriö nosti esiin, että voimassa olevaa lainsäädäntöä koskevassa kohdassa olisi syytä täsmentää, ettei maanpuolustuskorkeakoulua koskevaan lainsäädäntöön sisälly ilmoitusoikeutta. Hyvil Oy totesi, että olisi harkittava, olisiko poliisin pyynnöstä tapahtuva tiedonluovutus syytä ottaa osaksi asiakastietolakia vai poliisilakia. Lisäksi launnonissa nostettiin esiin Suomea sitovat ihmisoikeussopimukset ja muut velvoittavat säännökset.

Eräät lausunnonantajat huomauttivat syytä epäillä-kynnyksen voivan sekoittaa esitutkintakynnykseen, ja ehdottivat sen korvaamista jollakin toisella kynnyksellä, kuten ”voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän”-kynnyksellä (mm. keskusrikospoliisi, Poliisihallitus, sisäministeriö). Useat lausunnonantajat myös totesivat, että ilmoituskynnystä olisi tarkennettava tai ainakin esitöissä tarkemmin eriteltävä. Osa lausunnonantajista (esimerkiksi lapsiasiavaltuutettu) puolestaan kannattivat ilmoituskynnyksen säilyttämistä ennallaan.

Suojelupoliisin launnonissa todettiin, että säännöskohtaisissa perusteluissa tulisi selvittää, että poliisi-termillä tarkoitetaan myös suojelupoliisia, kuten on tehty hallituksen esityksessä 246/2022 vp, s. 112. Lausunnon mukaan myös suojelupoliisia koskevaa tietosuojasääntelyä olisi perusteltua kuvata jollakin tasolla esityksessä.

Useissa launnonissa kehoitettiin huomioimaan erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien tarpeet. Useat lausunnonantajat nostivat esiin erityisesti mielenterveys- ja päihdeasiakkaat. Kuuloliitto ry totesi launnonaan, että esityksessä ei tunnisteta tilanteita, joissa epäselvyydet ammattilaisen ja asiakkaan välillä voivat johtua siitä, ettei heillä ole yhteistä asiointikieltä tai tulkkaus puuttuu. Kuuloliitto ry esitti, että lakiin

tai sen perusteluihin lisättäisiin kirjaus saavutettavasta ja yhdenvertaisesta viestinnästä tiedonluovutustilanteissa. Positiiviset ry nosti esiin lausunnossaan hiv-positiivisten potilaiden aseman huomioon. Eräs yksityishenkilö nosti lausunnossaan esiin, että esityksessä olisi määriteltävä, milloin tieto voidaan saada virka-apupyynnöllä ja miten sääntely soveltuu henkilöihin, joilla ei ole virallista dokumenttia henkilöllisyydestään.

Monet lausunnonantajat toivoivat vaikutustenarvioinnin täydentämistä. Yhdenvertaisuusvaltuutetun lausunnossa todettiin, että esitystä tulisi syventää ja täydentää yhdenvertaisuus- ja sukupuolivaikutusten osalta. Myös esimerkiksi tasa-arvovaltuutettu suositti sukupuolivaikutusten arviointia. Useat lausunnonantajat (mm. SAK ry, Satakunnan hyvinvointialue, Suomen Yleislääkärit GPF ry, Tehy ry) totesivat, että esityksessä tulisi arvioida vaikutuksia sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöille, esimerkiksi ammattihenkilöiden oikeusturvaan, työn kuormittavuuteen, vaikutuksiin asiakastyöhön käytettyyn aikaan ja päätöksenteon vastuihin liittyen. Osa totesi, että vaikka esityksessä tunnustetaan luottamuksellisuuden merkitys, esitys ei riittävästi käsittele sitä, miten ilmoitusvelvollisuus voi vaikuttaa avun hakemiseen, hoitosuhteen muodostumiseen ja väkivaltariskin hoitoperustaiseen ehkäisyyn (mm. SAK ry, Suomen Psykologiliitto ry). Useat lausunnonantajat totesivat, ettei sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöillä ole edellytyksiä arvioida uhkaa tai tietojen välttämättömyyttä. Tämä voi vaikuttaa sekä sääntelyn toimivuuteen että alalla pysyvyyteen ja työssä koettuun eettiseen stressiin. Muun muassa lapsiasiavaltuutettu, Lastensuojelun Keskusliitto ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue kehittivät tarkastelemaan esityksen vaikutuksia erikseen alaikäisten osalta. Vankiterveydenhuollon yksikkö ja THL totesivat, että esityksessä ei riittävästi arvioida rikosten estämisen hyötyjä. Esimerkiksi Finlands svenska synföbund ja TEHY totesivat, että kerrannaisvaikutuksia yhdessä poliisilakiin esitettyjen muutosten (HE 182/2025 vp) ja muiden tiedonvaihtohankkeiden kanssa tulisi arvioida. Pohjois-Karjalan hyvinvointialue katsoi, että vaikutustenarviointia tulisi täydentää etenkin koskien sosiaalihuoltoa. Valtiovarainministeriö totesi, että esityksessä tulisi arvioida sen taloudellisia vaikutuksia tarkemmin. Lisäksi useissa lausunnoissa katsottiin, että vaihtoehtoisia sääntelyratkaisuja tulisi arvioida kattavammin.

Eräissä lausunnoissa kiinnitettiin huomiota ehdotetun sääntelyn soveltamisalaan. Perhehoitoliitto ry katsoi tarpeelliseksi täsmentää, koskisiko ehdotus toimeksiantosuhteista perhehoitajaa, joka on perhehoitolain 10 §:n mukaisessa toimeksiantosuhteessa hyvinvointialueeseen. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies totesi lausunnossaan, että esitysluonnoksesta ei ilmene, onko tarkoituksena sulkea ilmoitusvelvollisuuden piiristä pois ne palvelunantajat ja tehtäviä suorittavat henkilöt, joiden toiminnassa ei sovelleta terveydenhuoltolakia ja mihin rajausta mahdollisesti perustuu. Tällaisia tahoja ovat ainakin valtion sairaalat, vankiterveydenhuolto, Puolustusvoimien terveydenhuolto sekä Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö. Apulaisoikeusasiamies totesi, että mainittujen tahojen rajaaminen sääntelyn ulkopuolelle ei olisi perusteltua. Lausunnon mukaan ei myöskään ole täysin selvää, koskeeko kyseessä oleva nykyinen ja ehdotettu sääntely yksityistä terveydenhuoltoa. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus totesivat, että esityksessä olisi selvennettävä, koskisiko ilmoitusvelvollisuus myös opiskelijoita, ja että opiskelijoiden rajaaminen ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle olisi perusteltua. Myös niiden työntekijöiden, joita koskien työnantaja saisi tehdä rikosilmoituksen, määrittelyyn kaivattiin selkeytystä. Lausunnoissa todettiin, että työntekijä tulisi ymmärtää tässä yhteydessä laajasti ja kattaa mm. opiskelijat ja muut tahot muodollisesta toimeksiantosuhteesta riippumatta. KT Kuntatyönantajat totesi lausunnossaan, että perusteluissa olisi selvennettävä, kenellä on oikeus tehdä rikosilmoitus palvelunantajan nimissä.

Useat lausunnonantajat totesivat, että sekä voimassa oleva että ehdotettu sääntely tarvitsee tuekseen selkeää kansallista ohjausta, yhtenäisiä toimintamalleja ja riittävästi koulutusta sekä toimivaa yhteistyötä poliisin kanssa. Yhtenäisistä toimintamalleista eri toimijoiden ja alueiden välillä olisi huolehdittava, jottei eri toimijoille muodostu toisistaan poikkeavia käytäntöjä. Lisäksi useissa lausunnoissa esitettiin huolta sen suhteen, että sääntely edellyttää kouluttamista ja lisää toimijoiden tehtäviä, mutta tehtäville ei esityksessä

esitetä lisärahoitusta. Suomen Poliisijärjestöjen Liitto SPJL totesi lausunnossaan, että muutokset vaatisivat toteutuakseen poliisille osoitettuja lisäresursseja. Lausunnoissa nostettiin esiin myös lisääntyvä työmäärä sosiaali- ja terveydenhuollossa, joka olisi pois varsinaisesta asiakastyöstä. Osa lausunnonantajista esitti huomion ilmoitusmäärien lisääntymisestä. Esimerkiksi THL totesi, että osa sosiaalihuollon palveluiden asiakkaista elää väkivaltaisissa oloissa ja esimerkiksi turvakodeissa he ovat pääasiallinen asiakaskunta. Jos väkivallan uhka johtaisi ilmoitusvelvollisuuteen, olisi lähes kaikista turvakotien asiakkaista tehtävä ilmoitus, jos he palaavat väkivaltaiseen suhteeseen. Valtiovarainministeriö kiinnitti huomiota koulutusvastuun määrittelyyn.

5. Lausunnonantajat

Sosiaali- ja terveysministeriö varasi seuraaville 115 taholle tilaisuuden lausua hallituksen esityksen luonnoksesta. Alleviivatut tahot toimittivat lausunnon.

Akava ry
Ammattiliitto JHL
Ammattiliitto Pro ry
Amnesty International Suomen osasto
Apteekkariliitto
Aseman lapset ry
Attendo
Autismiliitto ry
Digi- ja väestötietovirasto
Eduskunnan oikeusasiamies
Elinkeinoelämän Keskusliitto ry
Ensi- ja turvakotien liitto
Etelä-Karjalan hyvinvointialue
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue
Etelä-Savon hyvinvointialue
Exit ry
Hammaslääkäriliitto
HARSO ry
Helsingin kaupunki
HUS-yhtymä
Hyvinvointiala HALI ry
Ihmisoikeuskeskus
Ihmisoikeusliitto
Itä-Uudenmaan hyvinvointialue
Julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry
Kainuun hyvinvointialue
Kanta-Hämeen hyvinvointialue
Kehitysvammaliitto
Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue
Keski-Suomen hyvinvointialue
Keski-Uudenmaan hyvinvointialue
Keskusrikospoliisi
Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti
Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT

Kuntaliitto
Kuuloliitto
Kymenlaakson hyvinvointialue
Lapin hyvinvointialue
Lapsiasiavaltuutettu
Lastensuojelun Keskusliitto ry
LVV
Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue
Lääkäripalveluyritykset LPY
Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Mehiläinen Oy
Miesjärjestöjen keskusliitto ry
Monika-Naiset liitto ry
Naisjärjestöjen Keskusliitto
Naisjärjestöt Yhteistyössä – Kvinnoorganisationer i Samarbete NYTKIS ry
Neuroliitto
Niuvanniemen sairaala
Oikeusministeriö
Oikeuspalveluvirasto
Oikeusrekisterikeskus
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Opetushallitus
Pihlajalinna Oyj
Pirkanmaan hyvinvointialue
Pohjanmaan hyvinvointialue
Pohjois-Karjalan hyvinvointialue
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue
Pohjois-Savon hyvinvointialue
Poliisiammattikorkeakoulu
Poliisihallitus
Puolustusministeriö
Päijät-Hämeen hyvinvointialue
RETS Rikoksettoman elämän tukisäätiö
Rikosseuraamuslaitos
Rikosuhripäivystys
Sairaanhoitajaliitto
Satakunnan hyvinvointialue
Sisäministeriö
SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry
STTK
Suojelupoliisi
Suomalainen lääkäriseura Duodecim
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
Suomen Asianajajaliitto
Suomen Erikoislääkäriyhdistys ry – SELY
Suomen kehitysvammalääkärit
Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry
Suomen Lääkäriliitto
Suomen Perinnöllisyyslääkäriyhdistys ry

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto SPJL
Suomen Potilasliitto
Suomen Psykiatriyhdistys - Psykiaterföreningen i Finland ry
Suomen Psykologiliitto ry
Suomen Sovittelufoorumi
Suomen Syyttäjähdistys ry
Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry
Syöpäjärjestöt
Talentia ry
Tasa-arvovaltuutetun toimisto
TEHY
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Terveystalo
Tiedusteluvalvontavaltuutettu
Tietosuojavaltuutetun toimisto
Tulli
Tuomioistuinvirasto
Työ- ja elinkeinoministeriö
Työterveyslaitos
Ulkoministeriö
Valtakunnansyyttäjän toimisto
Valtion koulukodit
Valtioneuvoston oikeuskansleri
Valtiovarainministeriö
Vammaisfoorumi ry
Vanhan Vaasan sairaala
Vankiterveydenhuolto
Vantaan ja Keravan hyvinvointialue
Varsinais-Suomen hyvinvointialue
VIOLA – väkivallasta vapaaksi ry
Väestöliitto ry
Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Edellä mainittujen lisäksi lausunnon toimittivat seuraavat tahot:

Finlands svenska synförbund rf
Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy
Kasvuväylä Oy
Kuluttajaliitto ry
Lääkärin sosiaalinen vastuu ry
Nuorten Lääkärien Yhdistys ry
Pelastakaa Lapset ry
Perhehoitoliitto
Positiiviset ry
Priimaaco Oy
Suomen Fysioterapeutit ry
Suomen Työterveyshoitajaliitto ry
Suomen Yleislääkärit GPF ry
UNA OY

Lisäksi lausunnon antoi 3 yksityishenkilöä.